

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23475609>

Pedagogika texnikumlari ta'lim jarayonida pedagogik dasturiy vositalardan foydalanishning imkoniyatlari

Umataliyev Zafar Asqaraliyevich –

ISFT instituti katta o'qituvchisi

MTTDMQTMOI tadqiqotchisi

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-0079-3703>

Annotatsiya. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilarini pedagogika texnikumlarida tayyorlashda pedagogik dasturiy vositalari (PDV) va multimedia texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari haqida so'z yuritilgan. Elektron ta'lim resurslari va taqdimotlar eng samarali vositalar hisoblanib, o'quvchilarning faolligi, diqqatining barqarorligi va materialga qiziqishini oshirishi to'g'risida yoritilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik dasturiy vositalar, multimedia, pedagogika texnikumi, tarbiyachilarni tayyorlash, elektron ta'lim resurslari.

Возможности использования педагогических программных средств в образовательном процессе педагогических техникумов

Аннотация. Рассматриваются возможности использования педагогических программных средств (ППС) и мультимедийных технологий при подготовке воспитателей дошкольных образовательных организаций в педагогических техникумах. Показано, что электронные образовательные ресурсы и презентации являются наиболее эффективными средствами, повышающими активность учащихся, устойчивость их внимания и интерес к материалу.

Ключевые слова: педагогические программные средства, мультимедиа, педагогический техникум, подготовка воспитателей, электронные образовательные ресурсы.

Opportunities for using educational software tools in the educational process of pedagogical technical colleges

Annotation. The article discusses the possibilities of using pedagogical software tools (PST) and multimedia technologies in training preschool education teachers at pedagogical technical schools. It shows that electronic educational resources and presentations are the most effective tools, increasing students' engagement, attention

stability, and interest in the learning material.

Keywords: *educational software tools, multimedia, pedagogical technical college, preschool teacher training, electronic educational resources.*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim sohasi uzluksiz ta'lim tizimining poydevori hisoblanib, u har tomonlama yetuk va barkamol avlodni tarbiyalash va keyingi bosqichga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Bu esa o'z navbatida pedagogika texnikumlarida malakali tarbiyachilarni tayyorlash zarurligini ko'rsatadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim va tarbiya sifati asosan tarbiyachilarga bog'liq.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 18 maydagi "Maktabgacha ta'lim tizimi uchun kadrlar tayyorlashni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 418-sonli Qarorida ham "O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimi uchun yuqori malakali, zamonaviy fikrlaydigan, ta'lim va tarbiyaning ilg'or texnologiyalarini o'zlashtirgan pedagog kadrlar va mutaxassislar tayyorlash hamda ular bilan maktabgacha ta'lim tashkilotlarini ta'minlash..." – vazifalari belgilangan.

Pedagogika texnikumlarida ta'lim jarayoniga ko'plab innovatsion ta'lim texnologiyalari qo'llash mumkin bo'lib, ularning eng samaralilaridan multimedia texnologiyalari va dasturiy vositalar hisoblanadi, chunki ta'lim jarayonida ushbu texnologiyalardan foydalanish o'quv jarayonini sifatli va qiziqarli tashkil etish imkonini beradi, hamda bo'lajak tarbiyachilarni AKT haqidagi bilim va ko'nikmalarini oshiradi.

Multimedia vositalariga kompyuter, elektron doska, ekran, dasturiy vositalar, elektron ta'lim resurslari, optik disklar, turli xil taqdimotlar, slaydshoular va hokazolar kiradi. Pedagogika texnikumlarida multimedia texnologiyalari va dasturiy vositalardan foydalanishdagi muammolardan yana biri – pedagogika texnikumlarida tarbiyachilarni tayyorlashda dasturiy vositalardan foydalanish metodikasini ishlab chiqish, unga mos o'quv qo'llanmalar yaratish hamda amaliyotga joriy qilish zarurligidir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Pedagogika texnikumlarida pedagogik dasturiy vositalardan foydalanish masalasi raqamli ta'lim texnologiyalarini joriy etish, o'quv jarayonini individuallashtirish hamda bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish bilan uzviy bog'liqdir. N.X. Begmatovanning tadqiqotlarida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimediali ta'lim jarayonini tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan [3]. Shuningdek, xorijiy metodik manbalarda pedagogik dasturiy vositalardan foydalanish orqali o'quvchilarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etish, bilimlarni o'zlashtirish jarayonini boshqarish va universal o'quv harakatlarini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqilgan [4]. Mazkur yondashuvlar pedagogika texnikumlarida elektron ta'lim resurslari, multimedia taqdimotlari va nazorat dasturlaridan maqsadli foydalanishning ilmiy-metodik asoslarini belgilashga xizmat qiladi. Biroq ushbu vositalarni aynan bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarini tayyorlash jarayoniga moslashtirish masalasi alohida metodik yondashuvni talab etadi.

Maqolada pedagogika texnikumlari ta'lim jarayonida pedagogik dasturiy vositalardan foydalanish imkoniyatlarini aniqlash maqsadida ilmiy-metodik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyoslash, tizimlashtirish va umumlashtirish metodlaridan foydalanilgan. Pedagogik dasturiy vositalarning didaktik imkoniyatlari elektron ta'lim resurslari, multimedia taqdimotlari, avtomatlashtirilgan ta'limiy tizimlar hamda nazorat dasturlarining funksional xususiyatlarini o'zaro taqqoslash orqali o'rganilgan. Shuningdek, mazkur vositalarning o'quvchilar faolligi, o'quv materialiga qiziqishi va mustaqil ishlash imkoniyatlariga ta'siri pedagogik-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Olingan tahliliy xulosalar asosida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy

faoliyatga tayyorlashda pedagogik dasturiy vositalardan samarali foydalanish imkoniyatlari umumlashtirilgan.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Shu o'rinda multimedia texnologiyalari va pedagogik dasturiy vositalar (PDV) haqidagi tushunchalarga qisqacha to'xtalamiz.

Multimedia ta'lim texnologiyasi – bu o'quv jarayonida zamonaviy multimedia vositalaridan faol foydalanishga asoslangan texnologiya (odamga turli xil tabiiy muhitlardan foydalangan holda kompyuter bilan aloqa o'rnatishga imkon beradigan apparat va dasturiy vositalar to'plami: tovush, video, grafika, matnlar, animatsiya.) Multimedia vositalaridan foydalangan holda va multimedia texnologiyasi asosida qurilgan dars "multimedia darsi", "multimediali darsi" deb nomlandi. Bunday darsda o'quv ma'lumotlarini uzatish va o'zlashtirishda yangi komponentlar ishtirok etadi: o'quv ma'lumotlari matn shaklida tuzilgan kompyuter va dasturiy vositalar, animatsiya va ovoz effektlari bilan jihozlangan turli xil vizual tasvirlarda ko'rinishidagi diagrammalar, chizmalar, jadvallar, videokliplar.

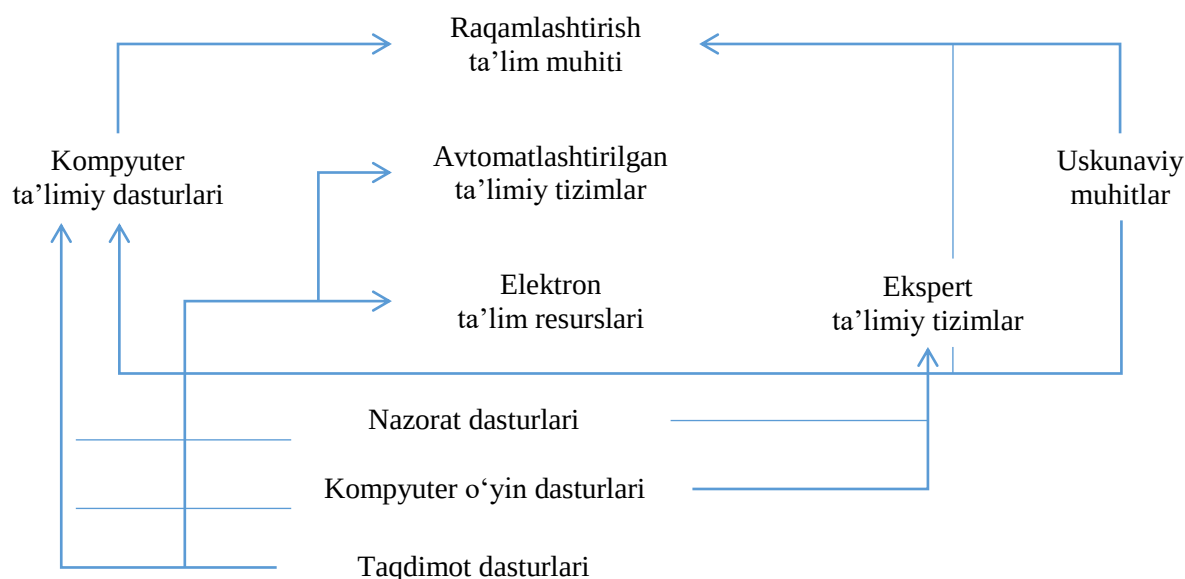
Pedagogik dasturiy vositalar (PDV) – bu kompyuter texnologiyalari va Internet vositalaridan foydalanishga asoslangan ajralmas didaktik tizim bo'lib, u o'quv jarayonini boshqarish bilan individual va ma'qul o'quv dasturlari bo'yicha o'qitishni ta'minlashga qaratilgan. Pedagogik dasturiy vositalar – bu ta'lim jarayoni va ma'lumotlarni qabul qilishni yengillashtirish uchun mo'ljallangan zamonaviy yuqori samarali o'qitish vositasi. Bu chizmalar, video, audio fragmentlar, animatsiya va boshqalar yordamida axborot berish orqali amalga oshiriladi. Pedagogik dasturlardan foydalanish ma'lumot olish usuli sifatida o'quv materialiga qiziqishni oshirishga yordam beradi, o'quv jarayonini zamonaviy fan yutuqlari darajasiga ko'taradi, o'quv materialining ko'rinishini yaxshilaydi. Pedagogik dasturiy vositalar va fanni o'qitishning an'anaviy usullari integratsiyasi kutilgan natijani beradi: fundamental masalalarni yuqori darajada o'zlashtirish va ularni amalda qo'llashni tushunib yetish.

Pedagogika texnikumlarida pedagogik dasturiy vositalardan foydalanish o'quv maqsadlariga erishish uchun yaratiladi va qo'llaniladi. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- ✚ o'quvchi o'rganishi zarur bo'lgan o'quv material;
- ✚ ushbu o'quv materialini o'rganish ketma-ketligini belgilovchi nazorat qismi.

Quyida raqamlashtirish muhitida PDVlardan foydalanish tizimini yoritdik. Ushbu tizimning har bir komponentlariga to'xtalib o'tamiz.

Raqamlashtirish muhitida pedagogik dasturiy vositalardan foydalanish tizimi:

Kompyuter ta'limiy dasturlari – atrofi olamni bilish jarayonini boshqarish orqali pedagogik maqsadlarga erishishni ta'minlovchi pedagogik dasturiy vositadir. Kompyuterni o'qitish dasturi deganda o'qitish jarayonida berilgan didaktik maqsadga erishishni ta'minlaydigan pedagogik dasturiy vosita tushuniladi. Kompyuter o'quv dasturi – bu o'qitishda berilgan didaktik maqsadga erishishni ta'minlovchi pedagogik dasturiy vositadir. Bu fanning (mavzuning) to'liq multimedia kursi bo'lishi mumkin.

Avtomatlashtirilgan ta'limiy tizimlar (ATT) – pedagogik dasturiy vosita bo'lib, u o'quv jarayonida bilish faoliyatini boshqarish uchun mo'ljallangan inson-kompyuter majmuasidir.

Uskunaviy muhiti (UM) - pedagogik dasturiy vositalarni yaratish uchun mo'ljallangan pedagogik dasturiy vosita (masalan, COMPUTER, STRATUM uskunalar muhiti).

Ekspert ta'limiy tizimlar (ETT) - pedagogik dasturiy vosita bo'lib, u o'quvchining saviyasiga “sozlash”, u o'zlashtirgan bilim hajmini aniqlash, o'quvchi idrok eta oladigan, bilim darajasini baholash imkoniyatiga ega. qo'lga kiritdi.

Elektron ta'lim resursi (ETR) - kompyuter yordamida o'quvchiga taqdim etiladigan ma'lumot sahifalari (masalan, rus tili bo'yicha darslik, adabiyot bo'yicha darslik, unda nafaqat elektron topshiriqlar tizimi mavjud balki o'z-o'zini o'rganish, takrorlash va vazifalarni bajarish uchun kompyuter diski).

Taqdimot dasturlari - bu atrofdagi olam jarayonlari va hodisalari haqidagi ma'lumotlarni vizual tarzda aks ettiruvchi pedagogik dasturiy vosita (masalan, yo'riqnoma dasturlari).

Nazorat dasturlari deganda o'quv jarayonini boshqaradigan va fikr bildiruvchi (masalan, bilimlarni baholash) pedagogik dasturiy vosita tushuniladi.

Ta'lim jarayonida PDVlardan foydalanish quyidagi afzalliklarga ega

Ta'lim jarayonida yaxshi rivojlangan PDVlardan foydalanish o'qituvchi uchun ham, o'quvchi uchun ham an'anaviy o'qitish uslubiga nisbatan bir qator yangi imkoniyatlar va afzalliklarni beradi. O'qituvchi, PDVlarni ishlab chiqish va ulardan foydalanish orqali quyidagi imkoniyatlarga ega bo'ladi:

- ✓ Boshqa o'qituvchilarga o'z tajribasini, o'zining biron-bir fanni o'qitish modelini tarqatish oson, chunki bir marta yaratilgan dastur osonlik bilan ko'paytiriladi, turli toifadagi o'quvchilar uchun bir vaqtning o'zida turli xil o'qitish usullarini amalga oshirish, shu bilan o'quv jarayonini individuallashtirish;

- ✓ ko'rgazmali modellashtirishdan foydalanish orqali taqdim etilgan material miqdorini kamaytirish;

- ✓ tinglovchilarning kompyuterdan simulyator sifatida foydalangan holda turli ko'nikma va malakalarini mashq qilish;

- ✓ bilimlarni o'zlashtirish jarayoni ustidan doimiy va uzluksiz nazoratni amalga oshirish;

- ✓ har bir o'quvchining o'quv tarixini yuritish, statistik ma'lumotlarni yuritish va ishlab chiqish, shu orqali o'quv faoliyatini yanada aniq va ishonchli boshqarish oson;

- ✓ muntazam ish hajmini kamaytirish, shu orqali ijodiy ishlarga va o'quvchilar bilan individual ishlashga vaqt ajratish; o'quvchilarning ham nazorat, ham boshqariladigan mustaqil ishlarini samaraliroq qilish.

O'quvchi PDVdan foydalangan holda:

- ✓ u uchun optimal sur'atda ishlash imkoniyatini oladi;

- ✓ o'zining tayyorgarlik darajasi va psixofizik xususiyatlariga eng mos keladigan materialni taqdim etish usuli va darajasida o'rganadi;

- ✓ ilgari o'rganilgan materialga qaytish, kerakli yordam olish, o'z hoxishi bilan o'quv jarayonini to'xtatish va keyin unga qaytish imkoniyatiga ega; turli jarayonlarning dinamikasini, turli mexanizmlarning o'zaro ta'sirini va hokazolarni kuzata oladi;

✓ o'rganilayotgan obyektlar, harakatlar, jarayonlarni boshqara oladi va ularning harakatlari natijalarini ko'ra oladi; kompyuter va multimedia o'quv vositalari bilan aloqa qilishning ma'lum bir anonimligi tufayli psixologik xarakterdagi to'siqlarni (qat'iyatsizlik, o'ziga ishonchsizlik, masxara qilish qo'rquvi va boshqalar) yengib o'tish osonroq;

✓ kompyuterning alohida "sabr-toqati" tufayli talab qilinadigan tayyorgarlik darajasiga qadar zarur ko'nikma va malakalarni shakllantirish.

Biz tomondan o'tkazilganlar shuni ko'rsatadiki, pedagogika texnikumlarining ta'lim jarayonida dasturiy vositalardan foydalanishda elektron ta'lim resurslari, taqdimotlardan foydalanish samarali natija beradi.

Pedagogik dasturiy vositalar o'quvchilarning faollashuvi, diqqatining barqarorlashishi, taqdim etilayotgan materialga qiziqishlari va ishtiyoqining ortishi kabi psixologik jihatlari namoyon bo'ladi.

XULOSA

Pedagogika texnikumlari ta'lim jarayonida pedagogik dasturiy vositalardan foydalanish bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish, o'quv mashg'ulotlarining samaradorligini oshirish hamda nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Elektron ta'lim resurslari, multimedia taqdimotlari va avtomatlashtirilgan ta'limiy dasturlar o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish, mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish hamda o'quv materiallarini ko'rgazmali va tushunarli shaklda o'zlashtirishga xizmat qiladi. Shu bois pedagogik dasturiy vositalarni ta'lim mazmuniga maqsadli integratsiyalash, ulardan foydalanish metodikasini takomillashtirish va bo'lajak tarbiyachilarning raqamli kompetentligini rivojlantirish pedagogika texnikumlarida ta'lim sifatini oshirishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 maydagi "Maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4312-son. <http://lex.uz/docs/4327235>.

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 18 maydagi "Maktabgacha ta'lim tizimi uchun kadrlar tayyorlashni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 418-sonli Qarori <https://lex.uz/ru/docs/4345157>.

3. Begmatova N.X. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimediali ta'lim jarayonini tashkil etish Zamonaviy ta'lim / Sovremennoye obrazovaniye 2021, 6 (103) 52-59 b.

4. Использование педагогических программных средств в образовательной среде школы для формирования универсальных учебных действий Сборник методических рекомендаций – Санкт-Петербург, 2016 Выпуск седьмой. 1-9 стр.